

потреби, прагнення, індивідуальні здібності, креативність, залучити здобуті знання, взяти безпосередню участь у їх прирощуванні, реалізувати інтелектуальний потенціал, можливість і здатність проявитися у ролі співтворців.

Збагачена сучасними підходами творча версія ММ передбачає злагодженість, взаємодоповнюваність учительського й учнівського повідомлень, заснованих на співпраці й співтворчості, спорадичній наявності діалогічної взаємодії. Вона підсилює мотивованість, зацікавленість учнів, потребу їх усамостійнення в ролі дослідників, співдоповідачів і доповідачів. Упропорційнення учительських і учнівських повідомлень варіюється залежно від очікуваних результатів, застосованих підходів, особливостей виучуваного матеріалу тощо. Так, учнівські монологи домінують у проблематизованому навчанні, у реферативній, груповій та індивідуальній роботі й під час повторення з огляду на підготовленість учнів. Учительським повідомленням надається перевага, якщо учнівське передзнання слабкіше, а самостійна робота учнів ускладнена, зокрема й через важкодоступність джерел пізнання. Перетворення учительської розповіді на інструкційну діяльність усамостійнює учнів у здобуванні знань.

Зіставлення за функціональністю репродуктивного й творчого видів ММ засвідчує, що слабкі сторони суто викладацького підходу нерідко поширюють на весь метод. А це спричинює недооцінку вершинних можливостей, які може і має забезпечити творчо застосований ММ. Загалом ММ уможлиблює діаметрально протилежні підходи, і практичні результати доцільного його застосування логічно розташовуються на ціннісній шкалі ефективності знизу доверху.

Істотні переваги застосування творчого, продуктивного виду ММ перед репродуктивним проявляються насамперед у збагаченні пізнавальної предметної бази для активізації особистісних ресурсів кожного здобувача освіти; у всебічній яскраво вираженій активізації всіх аспектів різнобічної діяльності учнівства, набагато більшій увідповідненості його віковим особливостям; у значному розширенні можливостей для раціонального використання і розвитку розумових і мовленнєвих здібностей, задіяння і прирощування здобутих знань, самовираження й самоствердження учнівства; у налагодженні зворотного зв'язку; у розширенні можливостей всебічного комбінування ММ з іншими методами; у забезпеченні стійкості і практичності знань; у уможливленні оцінювання як такого тощо.

Ефективність використання потенціалу традиційних методів навчання української мови

*В. І. Новосьолова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Упродовж дослідження теми «Теоретико-методичні засади добору й застосування методів навчання української мови учнів гімназії та ліцею» досліджено питання теорії й практики добору й використання традиційних та інноваційних методів навчання української мови.

Перехід до школи компетентностей, необхідних у XXI сторіччі, передбачає розвиток особистісного потенціалу учнів, формування особистості, здатної аналітично й критично мислити, комплексно вирішувати проблеми, самостійно й усвідомлено визначати мету своєї діяльності. В умовах інформаційного суспільства важливо розвивати в учнів ініціативність, креативність, потребу самоконтролю й активного самонавчання впродовж життя, виховувати стійкість, стресостійкість, гнучкість. Необхідність вироблення в учнів цих умінь зумовлює процес переосмислення застосування в освітньому процесі традиційних й інноваційних методів навчання, увідповіднення їх до сучасних реалій в умовах компетентнісної парадигми освіти.

Необхідність і неминучість взаємозв'язку інновацій і традицій у розвитку освітніх технологій є незаперечним фактом. До переваг традиційних методів навчання української мови можна віднести такі фактори: системний характер навчання; впорядковане, логічно правильне подання матеріалу; організаційна чіткість; оптимальні витрати ресурсів упродовж освітнього процесу. Орієнтиром у розробленні технологій навчання української мови в школі може стати, на нашу думку, методична концепція відомого українського дослідника О. Біляєва (Біляєв, 2005, с.75). Учений-методист виокремив і обґрунтував п'ять основних методів навчання української мови за способом взаємодії учителя й учнів на уроці: усний виклад учителя, бесіда, робота з підручником, метод вправ, спостереження учнів над мовою.

У практичній діяльності учителі-словесники поєднують традиційні та інноваційні методи навчання української мови. Наприклад, якщо розглядати метод спостереження над мовою в системі проблемного навчання, то означений метод містить складники дослідницького методу. На уроках різних типів необхідно організувати роботу в такий спосіб, щоб учень/учениця мали можливість задовольнити свої освітні потреби, тобто перетворити процес здобування знань на необхідність. Метод спостереження над мовою можна застосовувати для вивчення широкого кола явищ, він цінний можливістю змінювати «поле охоплення» досліджуваного об'єкта, дає змогу висувати й перевіряти додаткові гіпотези.

Таким чином, оптимальне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання української мови в освітньому процесі сприятиме досягненню очікуваних результатів навчання здобувачів освіти.

Список джерел:

1. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови. Київ, Україна: Генеза, 2005. 180 с.